

A magyar elnökség tapasztalatai és eredményei az árvízi ellenállóképesség uniós szintű erősítésében

Experiences and Outcomes of the Hungarian EU Presidency in Strengthening Flood Resilience at the European Level

Kiss Noémi t. őrnagy

BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, Országos Polgári Védelmi Főfelügyelőség, kiemelt
főreferens

Nemzeti Közzolgálati Egyetem, Katonai Műszaki Doktori Iskola, doktorandusz hallgató

Email: kiss.noemi@katved.gov.hu

ORCID: 0000-0003-3720-3867

Absztrakt:

Az árvizek Európa-szerte mind gyakoribbá és intenzívebbé válnak, a klímaváltozás hatásai pedig fokozódó kihívásokat jelentenek. Mivel a vízfolyások nem ismernek országhatárokat, egyre sürgetőbbé vált az árvízi kockázatokkal szembeni ellenálló-képesség uniós szintű erősítése és a tagállami intézkedések összehangolása. Az elmúlt évek árvízi eseményei rámutattak arra, hogy a természeti kockázatok kezelése mindinkább összehangolt, uniós szintű feladattá válik. A 2024 második félévében betöltött magyar uniós elnökség lehetőséget teremtett arra, hogy az árvízi reziliencia kérdése hangsúlyosan jelenjen meg az európai szintű egyeztetéseken. A cikk bemutatja azokat a szakmai fórumokat és feladatokat, amelyek megalapozták az elnökségi időszak eredményességét, és érdemben hozzájárultak „Az EU árvizekkel szembeni ellenállóképességének átfogó fejlesztéséről szóló tanácsi következtetések” kialakításához. A magyar elnökség gyakorlata rávilágít arra, hogy a megfelelően előkészített, több szinten zajló szakmai egyeztetések képesek tartalmi mélységet és gyakorlati alkalmazhatóságot adni a tanácsi következtetéseknek.

Kulcsszavak: Európai Unió, katasztrófavédelem, polgári védelem, elnökség, tanácsi következtetések

Abstract:

Floods are becoming increasingly frequent and intense across Europe, while the impacts of climate change pose mounting challenges. Since watercourses do not recognise national borders, the need to strengthen flood risk resilience at the EU level and to coordinate national measures has become ever more pressing. Flood events in recent years have highlighted that managing natural risks is gradually becoming a shared responsibility at the European level. The Hungarian EU Presidency in the second half of 2024 provided an opportunity to bring the issue of flood resilience to the forefront of European-level discussions. This article presents the professional forums and tasks that laid the groundwork for the effectiveness of the Presidency and substantially contributed to the formulation of the Council conclusions on “The comprehensive strengthening of the European Union’s resilience against flooding.” The practice of the Hungarian Presidency demonstrates that well-prepared, multi-level professional consultations can provide both substantive depth and practical applicability to a Council conclusion.

Keywords: European Union, disaster management, civil protection, Council Presidency, Council conclusions

1. BEVEZETÉS

Az Európai Unió jelenleg 27 tagállammal rendelkezik. Célja, hogy a tagállamok között belső piacot, közös szabályokat, biztonságot és stabilitást teremtsen. Az Európai Unió döntéshozatali rendszere több intézményen keresztül valósul meg, köztük az Európai Parlamenten, az Európai Bizottságon és az Európai Tanácsán keresztül. Az Európai Unió Tanácsának tagállami elnöksége az uniós döntéshozatal eleme. Rotációsan és triórendszer szerint működik, amely három egymást követő állam féléves elnökségi ciklusaira épül, 18 hónapos ciklusuk alatt közös programot alakítanak ki a hosszú távú, stratégiai célok megvalósítása érdekében. [1] Az elnökséget betöltő tagállam feladata az uniós jogalkotási folyamatok koordinálása, a tagállami konszenzus kialakítása, a politikai viták irányítása és az Európai Unió képviselése. [2]

Az elnökséget betöltő állam meghatározza az Európai Unió Tanácsának napirendjét, felelős az ülések vezetéséért, valamint törekszik a tagállamok közötti érdekellentétek feloldására. Az elnökség hatékonysága azonban nagymértékben függ az arra való alapos előkészítő munkától. Magyarország 2004. május 1-jei uniós csatlakozása óta kétszer töltötte be az Európai Unió Tanácsának elnökségét. Első alkalommal 2011. január 1-től június 30-ig, ekkor a triórendszerben Magyarország Belgiummal és Spanyolországgal működött együtt. A második elnökség pedig 2024. július 1-től december 31-ig tartott, ugyanazokkal a triópartnerekkel.

A 2024 második félévére eső elnökség keretében a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (a továbbiakban: BM OKF) látta el az Európai Unió Polgári Védelmi Mechanizmus PROCIV munkacsoportjának, valamint a kritikus szervezetek ellenálló képességével foglalkozó PROCIV CER al-munkacsoportjának elnöki tisztségét. A két munkacsoport vezetése mellett a BM OKF az elnökséghez kapcsolódóan a szakmai rendezvények előkészítésének és lebonyolításának teljes körű szervezési és koordinációs feladatait is végezte, ideértve az egyeztetések logisztikai háttérének biztosítását, valamint a szakértőkkel történő kapcsolattartást.

Az árvízi rezilienciával kapcsolatos uniós norma kialakítását megelőzően több szakmai rendezvényre került sor, amelyek során a tagállamok képviselői közösen formálták meg azokat az elveket és prioritásokat, amelyek végül a tanácsi dokumentumban is megjelentek. A cikk célja, hogy bemutassa a magyar elnökség alatt elfogadott „*Az EU árvízekkel szembeni ellenállóképességének átfogó fejlesztéséről szóló tanácsi következtetések*” dokumentumot, valamint az elnökséghez kapcsolódó három szakmai fórum szerepét, amelyek hozzájárultak a sikeres elnökség megvalósításához.

2. AZ ELNÖKSÉG TAPASZTALATAI

2.1 Az elnökség előkészítésének feladatai

A felkészülési időszakban következetes, jól szervezett szakmai munka valósult meg. A magyar elnökség alatt az árvízi reziliencia ügye uniós szinten megfelelő hangsúlyt kapott, annak köszönhetően, hogy az előkészítő egyeztetések strukturált, adatvezérelt módon zajlottak. Ebben kiemelt szerepe volt annak a kétlépcsős kérdőíves felmérésnek, amelyet a BM OKF még a júliusi munkaműhelyt megelőzően indított útjára. A felmérés célja az volt, hogy feltérképezze a tagállamok tapasztalatait, kihívásait és javaslatait az árvízi kockázatokkal szembeni ellenálló-képesség különböző területein.

A tagállamoknak megküldött felmérés első szakasza nyitott, kvalitatív kérdéseket tartalmazott, amelyek lehetőséget adtak arra, hogy a válaszadó országok részletesen bemutassák nemzeti gyakorlatukat. A kérdések olyan témákat érintettek, mint az éghajlatváltozás következményei, a városiasodás hatásai, a technológiai fejlődés szerepe, az árvízvédelmi politikák irányai, valamint az előrejelző rendszerek fejlesztési lehetőségei.

Külön figyelmet kaptak a mesterséges intelligencia alkalmazási lehetőségei, a lakosság tájékoztatásának fejlesztése, illetve az önkéntes alapon szerveződő közösségi védekezés szerepe. A tagállami visszajelzésekből egyértelműen kirajzolódott, hogy az árvízi védekezést nem csupán műszaki, hanem társadalmi, oktatási és intézményi szinten is tovább kell fejleszteni. A második körben a BM OKF szakértői egy zárt, kvantitatív kérdőívet juttattak el a tagállamokhoz. Az 51 kérdésből álló felmérés három fő területre fókuszált: az árvízi előrejelzésre, a védekezésre és a mentésre. A válaszok alapján megállapítható, hogy a legtöbb tagállam számára kiemelt fontosságú az adatmegosztás javítása, az innováció ösztönzése, valamint a célzott lakossági felkészítés erősítése.

A kérdőívre adott válaszok alapján készült összefoglaló háttéranyag szilárd szakmai alapot biztosított a 2024 júliusi „Árvízi biztonság Európában” munkaműhely tematikájához. A tagállami tapasztalatokra épülő, strukturált előkészítés lehetővé tette, hogy a szakmai rendezvények tartalmas, előremutató párbeszédet generáljanak. A folyamat során a résztvevők közös célként az uniós szintű katasztrófavédelmi együttműködés további fejlesztését határozták meg és törekedtek a gyakorlati megvalósítást segítő, egyetértésen alapuló javaslatok megfogalmazására. Ez a szakmai konszenzus alapozta meg a később elfogadott tanácsai következtetéseket.

Session I																			
State	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	Average value	Not answered	
Austria	9,0	9,0	6,0	6,0	6,0				9,0								7,5	10	
Belgium	9,0	9,0	6,5	7,5	6,0	8,0	9,0	7,0	5,5	7,0	7,5	5,5	3,0	5,5	4,0	8,5	6,8	0	
Bulgaria	8,5	8,0	9,0	8,0	6,5	8,0	8,5	8,0	6,0	7,5	7,5	8,5	6,5	9,5	3,0	9,5	7,7	0	
Croatia	6,0	7,0	5,0	6,0	5,0	6,0	7,0	7,0	8,0	9,0	6,0	4,0	4,0	4,0	4,0	7,0	5,9	0	
Czech Republic	2,0	3,0	3,0			1,0	8,0	1,0	8,0	4,0	8,0	0,0	0,0	3,0		10,0	3,9	3	
Denmark	9,0	9,0	8,0	10,0	6,0	8,0	6,0	8,0	5,0	10,0	6,0	2,0	3,0	7,0	2,0	5,0	6,5	0	
Estonia	6,0	6,5	4,0	5,0	4,0	7,0	6,5	7,0	5,5	0,5	8,0	6,0	6,5	7,0	3,0	7,0	5,6	0	
Finland	10,0	10,0	7,0	8,0	8,0	10,0	10,0	9,0	9,0	7,0	9,0	6,0	4,0	8,0	3,0	8,0	7,9	0	
France	10,0	10,0	8,0	5,0	5,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	0,0	0,0	10,0	5,0	5,0	7,4	0	
Greece	7,0	7,0	5,0	5,0	7,0	9,0	8,0	8,0	6,0	9,0	9,0	3,0	2,0	5,0	3,0	8,0	6,3	0	
Latvia	7,0	8,0	8,0	8,0	5,0	7,0	8,0	7,0	7,0	6,0	7,0				3,0	7,0	6,8	3	
Lithuania	8,0	8,0	5,5	5,0	6,0	9,5	9,0	9,0	6,5	8,5	5,5	4,0	5,5	6,5	4,0	6,5	6,7	0	
Luxembourg	10,0	10,0	8,0	7,0	8,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	8,0	3,0	0,0				8,0	3	
Netherlands	9,0	10,0	9,0	8,0	3,0	6,0	6,0	6,0		8,0	7,0	9,0	8,0	8,0	7,0	7,0	7,4	1	
Poland	7,0	10,0	7,0	7,0	6,0	9,0	5,0	8,0	6,0	9,0	9,0	7,0	6,0	5,0	6,0	8,0	7,2	0	
Portugal	8,0	8,0		7,0	6,0	6,0	7,0	7,0	7,0	6,0	5,0	6,0	6,0	7,0	3,0	6,0	6,3	1	
Romania	8,0	8,0	9,0	6,0	7,0	10,0	6,0	6,5	9,0	5,0	5,0	5,0	1,0	6,5	5,0	7,0	6,5	0	
Slovakia	7,0	7,0	8,0	8,0	7,0	8,0	7,0	8,0	5,0	5,0	7,0	5,0	5,0	5,0	6,0	7,0	6,6	0	
Sweden	7,0	7,0	7,0	7,0	7,0	5,0	8,0	8,0	9,0	6,0	6,0	3,0	1,0	7,0	2,0	5,0	5,9	0	
Albania	7,0	8,0	7,0	7,0			8,0	7,0	7,0	7,0	7,0	8,0	3,0	7,0		6,0	6,8	3	
Bosnia and Herzegovina	9,0	9,0	8,0	8,0	6,5	8,5	9,0	9,0	7,5	8,0	8,5	8,0	7,5	8,0	7,5	9,0	8,2	0	
North Macedonia	8,0	8,0	7,0	9,0	7,0	9,0	9,0	8,0	9,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	9,0	0	
Republic of Serbia	9,0	9,0	9,0	9,0	8,0	9,0	9,0	10,0	9,0	10,0	10,0	7,0	8,0	8,0	2,0	10,0	8,5	0	
Average value	7,85	8,20	7,00	7,11	6,19	7,81	7,91	7,66	7,45	7,39	7,55	5,24	4,29	6,85	4,34	7,45			
Lowest value	2	3	3	5	3	1	5	1	5	1	5	0	0	3	2	5			
Highest value	10	10	9	10	8	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10			
No answer received	1	0	1	1	2	2	1	1	1	1	1	2	2	3	4	2			
Low value answer (<4)	1	1	1	0	1	1	0	1	0	1	0	6	9	1	9	0			
High value answer (>8)	13	16	9	8	2	13	13	12	9	10	9	5	2	6	1	8			
																		Value below 6	
																		Value above 8	
																		Not answered	

Value below 6
Value above 8
Not answered

1. ábra: Az előzetes kérdőívre adott válaszok összesítése az 1. szekcióban (forrás: BM OKF)

A táblázatban a magas pontszámmal (8 feletti érték, zöld színnel jelölve) értékelt témakörök a tagállamok által prioritásként kezelt, kiemelten fontos területeknek tekinthetők, még az alacsony pontszámot kapott témakörök (6 pont alatti érték, piros színnel jelölve) olyan területekre utalnak, amelyeket a tagállamok kevésbé tartanak relevánsnak. Az 1–3. kérdések az éghajlatváltozás okozta hidrológiai kockázatokra, különösen az árvizek gyakoriságára és térbeli-időbeli jellemzőire fókuszálnak. A 4–6. kérdések a klímaváltozás biztonságpolitikai vonatkozásait és az állami kapacitások szükségességét vizsgálják. A 7–10. kérdések a nemzetközi együttműködés, valamint az előrejelző rendszerek fejlesztésének szerepét elemzik. A 11–16. kérdések pedig a mesterséges intelligencia alkalmazhatóságát értékelik a kockázatelemzés és árvízvédelem területén.

2.2 Az „Árvízi biztonság Európában” című munkaműhely

Az EU-elnökség keretében a BM OKF elnökségi rendezvényei közül az egyik legjelentősebb az „Árvízi biztonság Európában” című háromnapos munkaműhely volt, amelyre 2024. július 8–10. között került sor a Nemzeti Közszerológati Egyetem Ludovika főépületében. A fórum célja az volt, hogy elősegítse az árvízi kockázatokkal kapcsolatos uniós szintű szakmai párbeszédet, különösen az életminőség javítása, az anyagi javak védelme, valamint a gazdasági szereplők működése és versenyképessége fenntartása szempontjából.

A munkaműhely tematikája az előzetesen lefolytatott tagállami kérdőíves felmérések eredményeire épült. A válaszok alapján az árvízi reziliencia kiemelt prioritást kapott, míg a mentés és az előrejelzés szintén hangsúlyos témakörként jelentek meg.

A rendezvény ünnepélyes megnyitóját követően a plenáris és szekcióüléseken intenzív szakmai eszmecserére került sor, amelyek során a tagállamok képviselői megoszthatták tapasztalataikat, jó gyakorlataikat és azokat a kihívásokat is, amelyekkel a gyakorlatban szembesülnek. Kiemelt figyelmet kapott a határon átnyúló együttműködés, az innovatív technológiai megoldások, valamint a lakossági tájékoztatás és riasztás hatékonysága. A munkaműhely eredménye az volt, hogy a résztvevők közös álláspontra jutottak arról, hogy a fizikai védekezési kapacitások mellett egyre nagyobb jelentősége van a társadalmi ellenálló-képesség fejlesztésének is [3].

2. ábra: „Árvízi biztonság Európában” munkaműhely plenáris ülése a Nemzeti Közszerológati Egyetem Széchenyi Dísztermében, 2024. június 9-én (fotó: Szőke Péter, BM OKF)

A szakmai program zárónapját megelőzően, július 9-én került sor egy összehangolt árvízi mentési bemutatóra, amelyet a HUNOR Hívatásos Katasztrófavédelmi Mentőszervezet és a Készenléti Rendőrség hajtott végre a Duna budapesti szakaszán.

A bemutatót mintegy száz fős, szakmai és diplomáciai közönség követte figyelemmel egy külön biztosított hajóról. A gyakorlat során több szimulált mentési helyzetet is bemutattak, köztük helikopteres beavatkozást épület tetejéről, vízbe esett személyek kiemelését, valamint vízi sporteszközzel bajba került emberek mentését [4]. A munkaműhely zárásaként megfogalmazott szakmai ajánlások közvetlenül hozzájárultak az elnökségi tanácsi következtetések tartalmi megalapozásához. A résztvevő tagállamok visszajelzései alapján a fórum hatékonyan támogatta a közös uniós árvízi ellenállóképesség fejlesztését, és erősítette a magyar elnökség szakmai hitelességét. Az esemény lehetőséget biztosított arra, hogy a tagállamok képviselői közvetlenül osszák meg egymással a saját gyakorlatukat, illetve közösen azonosítsák a fejlesztési irányokat és a szükséges intézkedéseket [3] [4].

3. ábra: Árvízi mentési bemutató a Dunán, a HUNOR Hivatásos Katasztrófavédelmi Mentőszervezet és a Készenléti Rendőrség részvételével (forrás: BM OKF, fotó: Szőke Péter)

2.3 Az uniós polgári védelmi mechanizmus polgári védelmi főigazgatóinak 53. informális találkozója

A magyar elnökség keretében 2024. október 15-16-án került sor az uniós polgári védelmi mechanizmus polgári védelmi főigazgatóinak 53. informális találkozására, amelyet a Belügyminisztérium Márványaulájában rendeztek meg. A találkozó az elnökségi félév kiemelt eseményei közé tartozott, mivel stratégiai szintű egyeztetést tett lehetővé az uniós polgári védelmi mechanizmus jövőjéről, valamint a kapcsolódó szakpolitikai prioritásokról. A plenáris ülést dr. Bolcsik Zoltán rendészeti államtitkár nyitotta meg, aki felhívta a figyelmet arra, hogy a polgári védelmi közösségnek új kihívásokra kell felkészülnie a megváltozott kockázati környezetben.

A kétnapos tanácskozás egyik fő témája az új összetételű Európai Bizottság szakpolitikai mandátumának bemutatása és az ahhoz való tagállami viszonyulás volt. Ennek keretében áttekintették, milyen irányokat és súlypontokat kíván az új Bizottság a katasztrófákra való felkészülés, a reagálási képességek megerősítése, valamint a klímaadaptációs célkitűzések mentén képviselni. Az „Az EU árvízekkel szembeni ellenállóképességének átfogó fejlesztéséről szóló tanácsi következtetések” című dokumentum tervezete a találkozó keretében került bemutatásra.

A tanácsi következtetések ösztönzik az uniós szintű, koordinált fellépést az árvízi kockázatok kezelésében, támogatják a megelőzési, védekezési és helyreállítási kapacitások fejlesztését, továbbá rögzítik azokat a jó gyakorlatokat, amelyek más tagállamok számára is alkalmazhatók lehetnek.

4. ábra: A polgári védelmi főigazgatók 53. informális találkozásának plenáris ülése a Belügyminisztérium Márványaulájában, 2024. október 15-én. (Forrás: ld. [5])

5. ábra A polgári védelmi főigazgatók 53. informális találkozója a Belügyminisztérium Márványaulájában, 2024. október 15-én. (fotó: Szőke Péter, BM OKF)

Az uniós norma tervezetéhez kapcsolódva a résztvevők részletes eszmecserét folytattak a közelmúlt közép- és dél-európai árvizeinek kezelése során szerzett tapasztalatokról, beleértve a 2024 szeptemberében Magyarországot érintő árhullámot is. A tagállami delegációk által bemutatott esettanulmányok, gyakorlati példák és beavatkozási tapasztalatok gazdagították a vitát, és hozzájárultak ahhoz, hogy a következtetések ne csupán elvi állásfoglalás formájában, hanem gyakorlati szempontokat tükröző, alkalmazható ajánlásokat tartalmazó dokumentumként jöhessenek létre.

A résztvevők egyértelmű szándéka volt, hogy a tanácsi következtetések tartalmazzanak reális, a tagállamok napi működésében is hasznosítható javaslatokat, egyben hozzájáruljanak az Uniós Polgári Védelmi Mechanizmus jövőbeli fejlesztéséhez. A tagállami visszajelzések beépítése révén sikerült egy olyan konszenzuson alapuló szöveget kialakítani, amely egyaránt figyelembe veszi a nemzeti sajátosságokat és az uniós szintű együttműködés szükségességét.

2.4 A nemzeti képzési koordinátorok éves találkozója

A magyar elnökségi időszak harmadik kiemelt eseményeként, 2024. november 25–28. között került sor a nemzeti képzési koordinátorok éves találkozójára, amelyet a DG ECHO (Európai Polgári Védelem és Humanitárius Segítségnyújtási Műveletek Főigazgatósága) szervezett meg a magyar elnökséggel együttműködésben, szintén a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Ludovika főépületében.

A találkozó célja az volt, hogy áttekintse az uniós polgári védelmi mechanizmus képzési programjának aktuális helyzetét, értékelje az elért eredményeket, valamint elősegítse a nemzeti képzési koordinátorok közötti együttműködést és jó gyakorlatok cseréjét. A résztvevők számára a rendezvény lehetőséget teremtett arra is, hogy mélyebb betekintést nyerjenek a képzésszervezési folyamatokba, valamint a rendelkezésre álló támogató eszközök és digitális platformok működésébe.

A háromnapos program plenáris ülésekből és tematikus csoportmunkákból állt, amelyek során a résztvevők közösen dolgozták fel a képzési modulok tartalmi fejlesztésével, az értékelési szempontok egységesítésével és a képzésszervezők szerepének újragondolásával kapcsolatos kérdéseket. A plenáris szakaszban hangsúlyt kaptak a tagállamok képzési tapasztalatai, a moduláris képzési struktúrák rugalmasságának biztosítása, valamint az újonnan belépő tagállamok beilleszkedésének támogatási lehetőségei is.

A program kétoldalú egyeztetésekkel zárult, amelyeken a részt vevő nemzeti képzésszervezők közvetlenül oszthatták meg tapasztalataikat, megvitathatták az előttük álló kihívásokat, valamint az esetleges együttműködési lehetőségeket a jövőbeni közös képzések és gyakorlatok terén.

Bár a rendezvény nem kapcsolódott közvetlenül a tanácsi következtetések kidolgozásához, tartalmában és időzítésében szorosan illeszkedett a magyar elnökség által képviselt prioritásokhoz, különösen az árvízi reziliencia, valamint az uniós reagáló- és beavatkozási kapacitások fejlesztése terén. A találkozó során folytatott szakmai párbeszéd és a gyakorlati tapasztalatok megosztása hozzájárult ahhoz, hogy a résztvevő tagállamokban megerősödjön az a szemlélet, amely szerint a polgári védelmi reagálás csak összehangolt, nemzetközi képzési rendszerrel tehető hosszú távon fenntarthatóvá. [6]

2.5 A tanácsi következtetések

Európa gyakori extrém időjárási eseményeire válaszul hazánk a 2024-es elnöksége során kiemelt hangsúlyt fektetett az árvízi kockázatokkal szembeni ellenállóképesség fokozására.

A prioritások közé tartozott az uniós szintű együttműködés előmozdítása, a megelőzést szolgáló stratégiai keretek kidolgozása, valamint a gyors reagálóképesség megerősítése. Az elmúlt évek extrém időjárási eseményei rávilágítottak arra, hogy az árvizek egyre nagyobb veszélyt jelentenek Európa-szerte, ugyanakkor az éghajlatváltozás másik súlyos következménye, a tartós aszály is fokozódó mértékben érinti az uniós tagállamokat. Mindkét jelenség kezeléséhez elengedhetetlen az uniós szintű együttműködés és tapasztalatcsere.

2023 májusában Olaszország északi részén, az Emilia-Romagna és Marche régiókban nagy mennyiségű csapadék zúdult le. A térségben 23 folyó lépett ki medréből, 36 000 főt kellett kitelepíteni, 15 halálesetet regisztráltak. Hasonló jelenség volt megfigyelhető 2023 augusztusában Szlovéniában, az ország területének kétharmadát érintette extrém esőzés, amely a Dráva, Mura és Száva folyók vízszintjének jelentős emelkedéséhez vezetett. 2024 szeptemberében a Boris névre keresztelt viharciklon súlyos áradásokat okozott Közép- és Kelet-Európa több országában, köztük Ausztriában, Csehországban, Szlovákiában, Lengyelországban, Romániában és Magyarországon. 2024 októberében Spanyolországban, különösen Valencia térségében, villámárvizek pusztítottak, amelyek során több, mint száz ember veszítette életét. Az utcák folyókká változtak, a közlekedés összeomlott, és jelentős anyagi kár keletkezett. Az említett események világosan mutatják, hogy az árvízi kockázatok kezelése már nem végezhető kizárólag nemzeti hatáskörben, hanem uniós szintű együttműködésre van szükség.

A tanácsi következtetések szövegének előkészítése során az elnökség törekedett arra, hogy a folyamat minden szakaszában érvényesüljenek mind a hazai, mind az uniós szintű szakmai szempontok. Az elnökség szoros együttműködésben dolgozott a hazai vízügyi szakemberekkel és egyeztetett uniós szinten is. Összességében a következtetések kidolgozása során az elnökség folyamatosan figyelt arra, hogy a különböző tagállami véleményeket összehangolja és olyan megoldásokat dolgozzon ki, amelyek szakmailag is megalapozottak.

Az elnökségi feladatok lebontása, valamint a végrehajtás szakaszainak előzetes ütemezése lehetővé tette, hogy a magyar elnökség felkészülési és lebonyolítási fázisa szervezeten, zavarmentesen valósuljon meg. A BM OKF szakterületei és a vármegyei katasztrófavédelmi igazgatóságok javaslatai alapján összeállított szakmai támogató háttérstáb biztosította, hogy az előkészítő munka és a rendezvények szervezése során minden szükséges szaktudás rendelkezésre álljon. A lebonyolítást erősítette a folyamatos, strukturált kommunikáció mind a hazai, mind a nemzetközi partnerekkel. Az elnökségi félév során megtartott szakmai rendezvények és tanácsi munkacsoporti ülések zavartalan lebonyolítása nem csupán a tervezés színvonalát igazolta vissza, hanem a végrehajtásban részt vevő szakemberek felkészültségét is.

A magyar elnökségi program célul tűzte ki az Európai Unió válságkezelési struktúráinak további összehangolását és egyszerűsítését, különös tekintettel a természeti – különösen árvízi – és ember által előidézett veszélyhelyzetekre való felkészültség javítására. E törekvés egyik kézzelfogható eredménye „*Az EU árvizekkel szembeni ellenállóképességének átfogó fejlesztéséről szóló tanácsi következtetések*” című dokumentum elfogadása volt. A tanácsi következtetések előkészítése során az elnökség törekvése az volt, hogy az Európában tapasztalható szélsőséges időjárási eseményekre adott reakciók megalapozottak és összehangoltak legyenek. A dokumentum egyik alapvetése, hogy az éghajlatváltozás következtében fokozódó árvízi- és aszálykockázat hatékony kezelése csak közös, összehangolt fellépéssel biztosítható eredményesen. A magyar elnökség a szövegalkotási folyamat során különös hangsúlyt fektetett arra, hogy a hazai és uniós szakmai szempontok egyaránt érvényesüljenek, valamint a különböző tagállami érdekeket konszenzusos megoldások formájában sikerüljön egyeztetni.

A dokumentum központi üzenete szerint az extrém időjárási eseményekre adott válaszokat csak az uniós szintű információ- és tapasztalatcsere, valamint a határokon átnyúló együttműködés erősítésével lehet hatékonyan megvalósítani. Ennek érdekében a következtetések kiemelten foglalkoznak a közös kockázatelemzési gyakorlatok és előrejelzési rendszerek fejlesztésének kérdésével. Az EFAS (Európai Árvíz tudatossági Rendszer) továbbfejlesztésének támogatása mellett ösztönzik a nemzeti előrejelző rendszerek integrálását és az interoperabilis adatmegosztás bővítését. A cél, hogy az árvízi előrejelzések ne csak a szakértői szinteken legyenek elérhetők, hanem az önkormányzatok, gazdasági szereplők és a lakosság is időben, érthető formában értesüljön a kockázatokról.

A tanácsi következtetések további súlypontja a megelőzési és felkészülési kapacitások megerősítése. Ennek keretében a Tanács javasolja, hogy a tagállamok frissítsék kockázatelemzéseiket, külön figyelemmel a gyorsan változó tényezőkre – például a városiasodás terjedésére vagy a földhasználati változásokra. Kiemelt cél a földrajzi és társadalmi kitettségek figyelembevétele, valamint a természet alapú megoldások alkalmazása a nemzeti árvízvédelmi stratégiákban. A dokumentum előírja, hogy a fizikai védekezés mellett legalább akkora figyelmet kell szentelni a társadalmi tudatosság és a lakossági felkészültség erősítésére, például oktatási programok, közösségi szintű gyakorlatok és digitális tájékoztatási eszközök alkalmazásával.

A Tanács hangsúlyt helyez a modern technológiák célzott alkalmazására is. Különösen ösztönzi a mesterséges intelligencia (MI) és az Internet of Things (IoT) technológiák alkalmazási lehetőségének vizsgálatát. Ezzel párhuzamosan a dokumentum kiemeli a dezinformáció és a fake news elleni védelem fontosságát, hangsúlyozva az átlátható és hiteles kommunikációs csatornák kialakítását. A megvalósítást segítő a Tanács ösztönzi a monitoring- és értékelési folyamatok rendszeres végrehajtását, amely révén nyomon követhetővé válik az elfogadott ajánlások gyakorlati érvényesülése és javítható a visszacsatolás a jövőbeli szakpolitikai döntéshozatalhoz.

A dokumentum 2024. december 12-i hivatalos elfogadásával az Európai Unió Tanácsa világos és konkrét irányt mutatott a következő időszak szakmai munkájához. Az árvízi kockázatokkal szembeni közös fellépés megerősítése nemcsak a magyar elnökségi program sikerét, hanem az európai szolidaritás és szakmai együttműködés fontosságát is példázza.

3. ÖSSZEGZÉS

„Az EU árvizekkel szembeni ellenállóképességének átfogó fejlesztéséről szóló tanácsi következtetések” értéke abban rejlik, hogy világos irányt mutat a tagállamok számára egy olyan területen, ahol a természeti kockázatok növekvő intenzitása összehangolt fellépést igényel. A dokumentum tagállami konszenzus eredményeként jött létre. Külön kiemelendő, hogy nem csak általános, hanem gyakorlati jellegű ajánlásokat is tartalmaz a megelőzés, felkészülés és reagálás területén. A dokumentum akkor válhat valóban hatásossá, ha a tagállamok saját szakpolitikáikba és operatív gyakorlataikba is be tudják építeni az abban foglalt célkitűzéseket. Ennek megvalósítása érdekében megfogalmazódott, hogy érdemes lenne támogatni olyan szakmai fórumokat, amelyek elősegítik a tudásmegosztást és a fokozatos megvalósítást. A magyar elnökségi gyakorlat, különösen az előzetes szakmai kérdőívre és a munkaműhelyre épülő strukturált előkészítés, példaként szolgálhat a soron következő elnökséget betöltő tagállamok részére. A kérdőívek lehetővé tették, hogy a tanácsi következtetések valódi tagállami tapasztalatokra épüljenek, ezáltal növelve azok gyakorlati alkalmazhatóságát. A tanácsi következtetések irányadó dokumentumként szolgálnak a tagállamok és az Európai Bizottság számára.

Az uniós norma elfogadása mérföldkövet jelent az árvízi kockázatok uniós szintű kezelése szempontjából, ugyanakkor fontos hangsúlyozni, hogy a dokumentumban megfogalmazott ajánlások gyakorlati érvényesülése elsősorban a tagállami implementáció révén valósulhat meg.

Ez nemcsak jogszabály-alkotási vagy intézményi szintű lépéseket jelenthet, hanem kapacitásfejlesztési, képzési és technológiai beruházásokat is, például az előrejelző rendszerek modernizálása vagy a lakosságfelkészítés erősítése terén. A magyar elnökség az árvízi ellenálló-képesség témáját olyan területként emelte ki, amely a jövőben is meghatározó szerepet tölt be az uniós együttműködésben.

5. IRODALOMJEGYZÉK

- [1] Európai Unió Tanácsa. „Az EU Tanácsának elnöksége.” [Online] Elérhetőség: <https://www.consilium.europa.eu/hu/council-eu/presidency-council-eu/> (2025.04.05.)
- [2] Takács G., Muhoray Á. „Az Európai Unió katasztrófavédelmi politikájának elemzése és lehetséges irányai I. rész.” *Védelem Tudomány*, 9(2). [Online] Elérhetőség: <https://ojs.mtak.hu/index.php/vedelemtudomany/article/view/18564> (2025.04.05.)
- [3] Hungarian Presidency of the Council of the European Union. „EU-elnökségi munkaműhely (workshop).” [Online] Elérhetőség: <https://hungarian-presidency.consilium.europa.eu/hu/hirek/eu-elnoeksegi-munkamuhely-workshop/> (2025.04.05.)
- [4] European Civil Protection Knowledge Network. „Flood rescue exercise and demonstration on the Danube.” [Online] Elérhetőség: <https://civil-protection-knowledge-network.europa.eu/news/flood-rescue-exercise-demonstration-danube> (2025.04.05.)
- [5] Hungarian Presidency Council of the European Union hivatalos weboldal [Online] Elérhetőség: <https://hungarian-presidency.consilium.europa.eu> (2025.04.05.)
- [6] Hungarian Presidency of the Council of the European Union. „Nemzeti képzési koordinátorok találkozója 2024.” [Online] Elérhetőség: <https://hungarian-presidency.consilium.europa.eu/hu/hirek/nemzeti-kepzesi-koordinatorok-talalkozoja-2024/> (2025.04.05.)